ALMA MATER STUDIORUM
UNIVERSITÀ DI BOLOGNA

ARCHIVIO ISTITUZIONALE
DELLA RICERCA

Alma Mater Studiorum Università di Bologna
Archivio istituzionale della ricerca

Dekauzativni i autokauzativni recipročni predikati u srpskom i italijanskom jeziku

This is the final peer-reviewed author's accepted manuscript (postprint) of the following publication:

Published Version:
Maja Miličević, Dragana Radojević (2011). Dekauzativni i autokauzativni recipročni predikati u srpskom i italijanskom jeziku. ANALI FILOLOSKOG FAKULTETA, 23(2), 183-205.

Availability:
This version is available at: https://hdl.handle.net/11585/776169 since: 2020-10-26

Published:
DOI: http://doi.org/

Terms of use:

Some rights reserved. The terms and conditions for the reuse of this version of the manuscript are specified in the publishing policy. For all terms of use and more information see the publisher's website.

This item was downloaded from IRIS Università di Bologna (https://cris.unibo.it/).
When citing, please refer to the published version.

(Article begins on next page)

12 October 2024

Maja P. Miličević i Dragana M. Radojević[*]
Filološki fakultet, Beograd[**]

DEKAUZATIVNI I AUTOKAUZATIVNI RECIPROČNI PREDIKATI U SRPSKOM I ITALIJANSKOM JEZIKU

Predmet rada su predikati koji učestvuju u kauzativnoj alternaciji, a izražavaju radnju koja je istovremeno i recipročna (u srpskom: *Slikar je izmešao plavu i žutu boju – Plava i žuta boja su se izmešale – Plava boja se izmešala sa žutom*). Naglasak je na njihovoj neprelaznoj, tj. dekauzativnoj varijanti, koja je i u srpskom i u italijanskom jeziku morfološki markirana povratnom rečcom. Izdvajaju se osobine ovih predikata koje proističu iz dekauzativnosti i one koje su rezultat recipročnosti. Posebna pažnja posvećuje se podgrupi sa animatnim učesnicima (*udružiti se, ujediniti se* i sl.) i zaključuje se da je u slučaju voljnog vršenja radnje od strane učesnika ove predikate prikladnije opisati kao *auto*kauzativne. Najzad, kroz analizu dvojake rekcije dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata u italijanskom jeziku utvrđuje se nova dimenzija u povezanosti recipročnih i refleksivnih predikata.

Ključne reči: kauzativna alternacija, dekauzativni predikati, recipročni predikati, recipročna dopuna, srpski jezik, italijanski jezik.

1. Uvod

Tema ovog rada su glagoli koji učestvuju u kauzativnoj alternaciji, a pritom izražavaju radnju koja zahteva najmanje dva učesnika koji stoje u jednakom odnosu jedan prema drugom. Osnovna karakteristika ovih glagola jeste da se mogu javiti u dve sintaksičke konfiguracije, jednoj u kojoj je predikat tranzitivan, a recipročni odnos se ostvaruje unutar objekta, i drugoj u kojoj je predikat intranzitivan, a recipročnost je realizovana unutar subjekta. U prelaznoj upotrebi eksplicira se kauzator radnje iskazane glagolom i iskazuje se situacija u kojoj on dovodi do promene stanja kod pacijensa, dok neprelazna upotreba označava da pacijens doživljava promenu stanja spontano. Alternacija se može pokazati na primeru srpskog glagola *izmešati*:

---

[*] Kontakt: Maja Miličević, Filološki fakultet, Katedra za opštu lingvistiku, Studentski trg 3, 11000 Beograd. E-mail: m.milicevic@fil.bg.ac.rs.

[**] Deo rada posvećen srpskom jeziku nastao je u okviru projekta *Standardni srpski jezik – sintaksička, semantička i pragmatička istraživanja*, koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije (broj projekta 178004).

(1) a. *Slikar je izmešao plavu i žutu boju.*

b. *Plava i žuta boja su se izmešale.*

Neprelazni predikati poput onog u primeru (1b) nazivaju se „dekauzativnim“ (Siloni, 2008), ili „antikauzativnim“ (Nedjalkov, 2007) recipročnim predikatima. Za njih se može upotrebiti i termin „inhoativni“, koji se često koristi u kontekstu kauzativne alternacije (v. npr. Haspelmath, 1993; Miličević, 2009). Pored toga se za tip predikata u (1a) u literaturi često sreće naziv „objekatski orijentisani recipročni predikati“ (eng. *object-oriented reciprocals*), dok predikati tipa (1b) spadaju u „subjekatski orijentisane recipročne predikate“ (*subject-oriented reciprocals*, Nedjalkov, 2007).[1]

Ovi recipročni predikati zapravo predstavljaju podgrupu predikata koji učestvuju u kauzativnoj alternaciji, čiji tipičan (nerecipročan) slučaj je ilustrovan primerom (2).

(2) a. *Dečak je razbio čašu.*

b. *Čaša se razbila.*

Iako kauzativna alternacija predstavlja temu koja se veoma često obrađuje u savremenoj sintaksičkoj literaturi (v. npr. Chierchia, 2004/1989; Haspelmath, 1993; Levin & Rappaport Hovav, 1994; Schäfer, 2009), relativno malo pažnje se posvećuje njenim različitim podvarijantama. Tako se dekauzativni recipročni predikati češće pojavljuju u okviru prikaza recipročnosti (v. Levin, 1993; Nedjalkov, 2007; Siloni, 2008) nego u okviru analiza kauzativne alternacije, usled čega neke njihove osobine još uvek nisu detaljnije opisane.

Naš rad ima za cilj sistematizaciju najvažnijih odlika dekauzativnih recipročnih predikata u srpskom i italijanskom jeziku. Tri su glavna razloga zbog kojih smatramo da ovi predikati zaslužuju detaljniji opis. Kao prvo, čini nam se potrebnim skrenuti pažnju na sintaksičke razlike između ovih predikata i predikata poput *gledati se* ili *voleti se*, čija recipročnost je morfosintaksičkog porekla; ovo je posebno bitno kada se uzme u obzir tendencija da se u gramatikama (naročito gramatikama srpskog jezika) svi recipročni predikati svrstavaju u istu grupu. Kao drugo, zastupamo stav da se među recipročnim predikatima koji se u literaturi najčešće uniformno definišu kao dekauzativni zapravo mogu izdvojiti dve

[1] Ovde se radi o posebnom vidu ostvarenja opšteg principa kauzativne alternacije, prema kome je subjekat u neprelaznoj upotrebi u istom semantičkom odnosu prema glagolu kao i objekat u prelaznoj upotrebi (v. Schäfer, 2009: 641). Takođe treba napomenuti da se kao subjekatski orijentisani određuju i leksički recipročni predikati poput *svađati se* i morfosintaksički recipročni predikati poput *gledati se*.

podgrupe – dekauzativna i autokauzativna, koje se međusobno razlikuju prema voljnosti učesnika; tako već spomenuti primer *Plava i žuta boja su se izmešale* ilustruje dekauzativnost u užem smislu, a rečenica poput *Proleteri svih zemalja, ujedinite se!* autokauzativnost. Najzad, smatramo da bliža analiza rekcije dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata može ukazati na dodatni vid povezanosti ovih predikata i njihovih nerecipročnih (tj. refleksivnih) parnjaka.

Navedenim temama bavimo se tako što u odeljku 2 prvo dajemo pregled ključnih osobina šire shvaćenih dekauzativnih recipročnih predikata, i to kako osobina koje se tiču komponente dekauzativnosti (odeljak 2.1), tako i onih koje se tiču recipročnosti (odeljak 2.2). Zatim bliže analiziramo ulogu voljnosti i animatnosti učesnika u radnji iskazanoj ovim predikatima i ističemo razliku između dekauzativnosti u užem smislu i autokauzativnosti (odeljak 3), kao i blisku vezu između dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata i odgovarajućih refleksivnih predikata (odeljak 4). U odeljcima 2 i 3 uglavnom navodimo primere iz srpskog jezika, ali sve iznete tvrdnje važe i za italijanski, čijim posebnim odlikama više pažnje posvećujemo u odeljku 4. U Prilogu na kraju rada navodimo listu od po 30 dekauzativnih i autokauzativnih predikata u srpskom i italijanskom jeziku.

2. Osnovne odlike dekauzativnih recipročnih predikata

Dekauzativni recipročni predikati poseduju niz zanimljivih osobina, od kojih neke proističu iz složenosti kauzativne alternacije, dok su neke rezultat postojanja recipročnog odnosa. Osobine koje se tiču dekauzativnosti ovi predikati dele sa nerecipročnim dekauzativnim predikatima kakvi su *razbiti se* ili *zatvoriti se*, dok se njihov recipročni aspekt u velikoj meri poklapa sa odlikama leksički recipročnih predikata poput *svađati se* ili *rvati se*.

2.1. Dekauzativnost

Kauzativna alternacija najčešće se bliže definiše putem uslova koji moraju biti ispunjeni da bi određeni glagol mogao u njoj učestvovati, pri čemu uslovi koji određuju ovu alternaciju uopšte važe i za njen recipročni vid. Pre svega, da bi glagol mogao alternirati, potrebno je da izražava promenu stanja (Haspelmath, 1993; Levin & Rappaport Hovav, 1994). Ovaj uslov objašnjava kontrast između prethodno navedenog primera (1), u kome je alternacija moguća, i primera (3), u kome to nije slučaj, i u kome je prihvatljiva samo prelazna, odnosno kauzativna varijanta.

(3) a. *Nastavnik je uporedio basne i bajke.*

b. **Basne i bajke su se uporedile.*

Zatim, čak i kada glagol izražava promenu stanja, potrebno je da ispuni dodatne uslove koji se tiču prirode kauzativnosti koju izražava. Naime, ključni uslov da bi glagol mogao alternirati jeste da izražava promenu stanja koju može izazavati direktni spoljašnji kauzator, ali se može odigrati i sama od sebe. Različiti autori bliže definišu ovaj uslov na donekle drugačije načine. Vrlo je široko prihvaćeno gledište koje zastupaju Levin & Rappaport Hovav (1994), prema kome se mogu razlikovati „spoljašnja" i „unutrašnja" kauzativnost, odnosno događaji koje je prouzrokovao spoljašnji i unutrašnji kauzator, pri čemu samo događaji sa spoljašnjim kauzatorom mogu biti iskazani i prelaznom i neprelaznom konfiguracijom.[2] Tačnije, mogućnost postojanja spoljnog kauzatora takođe se može nazvati preduslovom za alternaciju, jer ni svi predikati koji ispunjavaju ovaj kriterijum ne mogu alternirati, odnosno iz alternacije su isključeni oni glagoli koji zahtevaju da njihov subjekat bude voljni agens, i ne dopuštaju nevoljne kauzatore (npr. prirodne sile ili događaje).

Kada je ma koja od dve strane uslova u pogledu kauzativnosti neispunjena, alternacija postaje nemoguća. Od prelaznog predikata iz (4a) ne može se izvesti neprelazni predikat u (4b), zbog toga što je u pitanju radnja za čije ostvarenje je neophodan voljni kauzator koji je živo biće, pre svega čovek, o čemu svedoči i neprihvatljivost rečenice u (4c) (up. Levin & Rappaport Hovav, 1994: 62).[3]

(4) a. *Dečak je vezao pertle.*

b. **Pertle su se vezale.*

c. **Vetar je vezao dečaku pertle.*

---

[2] U kontekstu kauzativne alternacije pod unutrašnjim i spoljašnjim kauzatorima podrazumevaju se isključivo direktni kauzatori, odnosno uzročnici koji svojim delovanjem direktno dovode do promene nekog stanja. Indirektni uzročnici, nasuprot tome, mogu biti u osnovi ma kog predikata. U srpskom jeziku se indirektno uzrokovanje može izraziti pomoću posebnih glagolskih leksema izvedenih prefiksima poput *raz-* i *na-* (*razljutiti*, *rasplakati*, *naljutiti*, *nasmejati*), dok neki drugi jezici, među kojima je i italijanski, u tu svrhu produktivno koriste perifrastične kauzativne konstrukcije izvedene pomoću glagola koji znače 'učiniti', 'navesti' ili 'naterati' (*fare* u italijanskom, up. i *make*, *have* i *get* u engleskom). Perifrastične konstrukcije ovog tipa moguće su i u srpskom, ali se koriste ređe i često imaju manje neutralno značenje (up. *Majka je naterala dete da jede*).

[3] Među subjekte koji su voljni agensi svrstavaju se i instrumenti vršenja radnje, budući da oni nužno impliciraju prisustvo voljnog subjekta (up. *Njene ruke su vešto vezale pertle*). Kao voljni agensi tretiraju se i vozila, mašine i aparati, koji su delimično nezavisni od ljudskog rukovanja (up. *Novi kućni aparat je radio sve, pa čak i vezivao deci pertle*).

Nasuprot tome, od rečenice u (5a) ne može se formirati prelazni oblik u (5b) usled toga što njen predikat označava radnju koja može imati samo unutrašnjeg uzročnika, odnosno ne može biti direktno izazvana dejstvom spoljašnjeg agensa.

(5) a. *Automobil i kamion su se sudarili.*
b. **Vozači su sudarili automobil i kamion.*

Sa ovim činjenicama, kao i sa objašnjenjem zasnovanim na prirodi kauzativnosti, može se povezati predlog koji iznosi Haspelmath (1993), prema kome su predikati svih jezika rangirani na skali koja označava verovatnoću spontanog odvijanja njihove radnje. Na jednom kraju skale nalaze se predikati koji izražavaju radnje koje se tipično odvijaju spontano, odnosno bez učešća direktnog spoljašnjeg kauzatora (npr. *smejati se* ili *plesati*), dok su na drugom kraju predikati čije radnje zahtevaju spoljnog kauzatora i ne mogu se odigrati spontano, odnosno njihova spontana realizacija je vrlo malo verovatna (npr. *prati* ili *čitati*); predikati koji alterniraju nalaze se u srednjem delu skale (uz određene idiosinkratične razlike između pojedinačnih jezika).[4] Ovo tumačenje se u velikoj meri preklapa sa analizom zasnovanom na prirodi kauzalnosti, ali kroz pojam spontanosti obuhvata više uslova koje B. Levin i M. Rappaport Hovav zasebno postuliraju.

Najzad, treba istaći i da se navedeni uslovi, ma kako bili formulisani, ne odnose isključivo na same glagole, već pre na situacije koje su tim glagolima iskazane. Tačnije, jedan isti glagol može alternirati u jednom kontekstu (u određenom sintaksičkom okruženju ili određenom značenju, ili uz određeni objekat/subjekat), ali ne i u drugom (Levin & Rappaport Hovav, 1994; Schäfer, 2009). Takav je slučaj sa glagolom *spojiti* u primerima (6) i (7).

(6) a. *Majstor je spojio žice.*
b. *Žice su se spojile.*

(7) a. *Majstor je spojio daske ekserom.*
b. **Daske su se spojile ekserom.*

Iz primera (7) ujedno se vidi još jedna važna odlika dekauzativnih predikata. Naime, nemogućnost upotrebe ovih predikata sa priloškom odredbom za sredstvo ukazuje na to da

[4] Treba napomenuti da je među predikatima kojima se bavi Haspelmath recipročan samo *connect* „spojiti (se), povezati (se)“. Međutim, njegova analiza može se uopštiti i na druge recipročne predikate.

direktni kauzator kod njih nije ni implicitno prisutan (za razliku od implicitnog agensa u pasivu, up. *Daske su bile spojene ekserom*). Isto pokazuje još nekoliko testova. Naime, uz dekauzativne predikate ne mogu se javiti ni namerne rečenice, načinske priloške odredbe agentivnog značenja, ili agentivna odredba *od (strane)* + NP_{Gen} (up. Schäfer, 2009: 645–646):

(8) **Boje su se izmešale da bi slika bila lepša*.

(9) **Boje su se namerno izmešale*.

(10) **Boje su se izmešale od strane slikara*.

Na ove odlike vratićemo se u odeljku 3, u okviru razmatranja statusa autokauzativnih recipročnih predikata. Ovde još treba istaći da je uz dekauzativne predikate moguće izraziti kauzatora odredbom za iskazivanje prouzrokovača stanja,[5] u obliku *od* + NP_{Gen},[6] ali samo u slučaju neanimatnih kauzatora (up. Schäfer, 2009: 671). Tu činjenicu ilustruje primer (11):

(11) a. *Boje su se izmešale od vlage u ateljeu*.

b. **Boje su se izmešale od slikara*.

Poslednje što treba naglasiti u vezi sa dekauzativnim aspektom dekauzativnih recipročnih predikata, a s obzirom na jezike na kojima je akcenat u ovom radu, jeste to da su u srpskom i italijanskom, kao i u većini drugih evropskih jezika, oni najčešće markirani prisustvom povratne rečce.[7] Tačnije, u srpskom jeziku nemarkirani su samo glagoli dekauzativnog značenja koji nemaju tranzitivnu varijantu, npr. među recipročnim predikatima *srasti*. U jezicima poput italijanskog ili francuskog situacija je znatno složenija, odnosno postoje predikati koji alterniraju sa prelaznim oblikom, ali su u neprelaznoj varijanti nemarkirani (u italijanskom: *affondare* 'potopiti/potonuti', *diminuire* 'smanjiti (se)', *peggiorare* 'pogoršati (se)' i dr.), dok je kod nekih takvo markiranje opciono (*bruciar(si)* 'izgoreti', *cuocer(si)* 'skuvati se', *fonder(si)* 'istopiti se'), a kod nekih obavezno (*riscaldarsi* 'ugrejati se', *rompersi* 'polomiti se', *spegnersi* 'ugasiti se'; v. Labelle, 1992; Centineo, 1995;

[5] Termin preuzet od Ž. Stanojčića i Lj. Popovića (2008: 254).

[6] I u obliku *di* + NP ili *da* + NP u italijanskom. Naravno, moguće je i dodavanje odredbe za uzrok oblika *zbog* + NP_{Gen}, odnosno *per/a causa di* + NP u italijanskom, budući da je u pitanju uzročna konstrukcija opšteg tipa, koja najčešće označava indirektnu kauzativnost (Станојчић и Поповић, 2008: 294).

[7] Ovo ističemo zbog toga što neki jezici morfološki markiraju kauzativni oblik, dok dekauzativni ostaje nemarkiran (v. Haspelmath, 1993). Takođe postoje i jezici poput engleskog, u kojima su oba oblika nemarkirana, kao u primeru (i).

(i) a. *The cook mixed oil and vinegar*. „Kuvar je izmešao ulje i sirće."

b. *Oil and vinegar mixed*. „Ulje i sirće su se izmešali."

Cennamo & Jezek, 2009). Budući da se predikati koji su tema ovog rada i u italijanskom javljaju isključivo sa povratnom rečcom, nećemo se baviti faktorima koji utiču na (ne)markiranje ostalih dekauzativnih oblika.

2.2 Recipročnost

Druga bitna komponenta dekauzativnih recipročnih predikata jeste njihovo recipročno značenje, odnosno obavezno prisustvo najmanje dva učesnika u glagolskoj radnji, i to učesnika koji stoje u jednakom odnosu jedan prema drugom.[8] Shodno tome, subjekat dekauzativnih (i objekat kauzativnih) recipročnih predikata mora biti koordinirana fraza, imenica u množini ili kolektivna imenica:

(12) a. *Turpija i šrafciger su se slepili od ulja*.
b. *Alatke su se slepile od ulja*.
c. *Alat se slepio od ulja*.

Još jedna bitna osobina dekauzativnih recipročnih predikata koja proističe iz njihove recipročne komponente jeste mogućnost upotrebe sa recipročnom dopunom, odnosno (u slučaju objekatski orijentisane recipročnosti) sa nepravim objektom u instrumentalu.[9] Drugim rečima, umesto sa koordiniranom frazom, imenicom u množini ili kolektivnom imenicom kao subjektom (objektom), ovi predikati mogu se javiti i sa subjektom (objektom) u jednini i konstrukcijom $NP_{Nom/Acc}$ + *s(a)* + NP_{Ins}, kao u primerima (13) i (14).

(13) a. *Voda i vino su se pomešali*.
b. *Voda se pomešala sa vinom*.

(14) a. *Konobar je pomešao vodu i vino*.
b. *Konobar je pomešao vodu sa vinom*.

---

[8] Prema definiciji P. Pipera, recipročnost predstavlja „јединство два квалитативно истоветна односа супротног смера“ (1986: 9).

[9] Termin *recipročna dopuna* preuzimamo iz radova Lj. Popovića (2003: 24) i B. Stipčevića (2007: 134). U literaturi na srpskom jeziku često se koristi i naziv *socijativna dopuna* (Ивић, 2005/1954), dok se u radovima na engleskom ustalio termin *discontinuous phrase* ’diskontinuirana fraza’ (Dimitriadis, 2008).

U zavisnosti od značenja glagola, dopuna (ili objekat) može imati i oblik *od* + NP_{Gen}. Genitivska dopuna karakteristična je za glagole ablativnog značenja poput *odvojiti*, *rastaviti*, *razdvojiti* i sl. (Moskovljević Popović, 2007: 75; v. i Levin, 1993: 59–60), kao u primerima (15) i (16).[10]

(15) a. *Belance i žumance su se odvojili.*
b. *Belance se odvojilo od žumanca.*

(16) a. *Poslastičar je odvojio belance i žumance.*
b. *Poslastičar je odvojio belance od žumanca.*

Kada se uzmu u obzir ove odlike, ne iznenađuje što su dekauzativni recipročni predikati najdetaljnije obrađeni u okviru analiza recipročnosti. Međutim, bitno je skrenuti pažnju na jednu negativnu posledicu takvog tretmana, odnosno na vrlo zastupljenu, ali ne i ispravnu tendenciju gramatika da ove predikate izjednače sa predikatima poput *gledati se* i *voleti se*, i da ih zajedno sa njima svrstaju u jedinstvenu grupu „uzajamno-povratnih" glagola (v. npr. Стевановић, 1989; Станојчић и Поповић, 2008).

U tipološki i teorijski orijentisanoj literaturi dekauzativni recipročni predikati tretiraju se kao podgrupa *leksički* recipročnih predikata, odnosno predikata kod kojih je recipročno značenje inherentno u samom glagolu (v. Nedjalkov, 2007; Haspelmath, 2007; Siloni, 2008).[11] Ovakva definicija delimično se poklapa sa opisima tradicionalne grupe uzajamno-povratnih glagola u gramatikama i pojedinim drugim radovima posvećenim srpskom jeziku, u kojima se ovi glagoli često određuju značenjski. Međutim, u prikazima uzajamno-povratnih glagola javljaju se i sintaksički kriterijumi, pre svega mogućnost zamene rečce *se* zameničkim izrazom *jedan drugog* (Ивић, 1961/1962: 143; Пипер, 1984/1985: 635; Станојчић и Поповић, 2008: 109; Mrazović i Vukadinović, 2009: 368), što je test koji iz te grupe nedvosmisleno isključuje dekauzativne recipročne predikate.

[10] Kao recipročni često se tretiraju i predikati sa rekcijom drugačijom od navedenih dopuna, npr. u engleskom predikati koji mogu imati i predloški objekat sa dativskim *to* (npr. *connect* 'spojiti (se), povezati (se)'), ili sa lokativnim *into* 'u' (npr. *mix* 'izmešati (se), umešati (se)' – *The sugar mixed into the flour* 'Šećer se izmešao sa brašnom', doslovno 'Šećer se umešao u brašno'; v. Levin, 1993: 59, 63). Smatramo da ovakvi primeri jesu bliski recipročnoj upotrebi, ali da ih ipak ne treba izjednačavati sa njom. Detaljnije o ovom problemu govorimo u odeljku 4.

[11] U druge podgrupe leksički recipročnih predikata spadaju predikati koji su izvedeni od prelaznih glagola, ali čije je značenje u recipročnom obliku delimično izmenjeno, kao na primer kod *videti se* i *naći se* (u značenju 'sastati se'), zatim recipročni glagoli koji se ne mogu javiti bez *se*, npr. *svađati se* ili *rvati se*, kao i nemarkirani glagoli recipročnog značenja, poput *sarađivati* ili *razgovarati*.

Drugim rečima, sintaksičke razlike između dekauzativnih i gramatički recipročnih predikata ispoljavaju se ne samo kroz to što predikati poput *izmešati se* alterniraju sa kauzativnim oblikom koji je takođe recipročan, što nije slučaj sa predikatima poput *gledati se*, već i po tome što se njihovo *se* ne može zameniti izrazom *jedan drugog*, odnosno ne mogu se razložiti na dve nezavisne rečenice u kojima sastavni delovi njihovog subjekta postaju na smenu subjekat i objekat. U slučaju predikata koje smo do sada naveli, upotrebu izraza *jedan drugog* blokira i činjenica da imaju neanimatne učesnike, ali i dekauzativni predikati sa animatnim učesnicima ponašaju se drugačije od gramatički recipročnih predikata:

(17) a. *Bojan i Iva su se posvađali*.

b. **Bojan i Iva su posvađali jedno drugo*.

c. **Bojan je posvađao Ivu i Iva je posvađala Bojana*.

Rečenice (17b) i (17c) izgubile su recipročno značenje i mogu postati prihvatljive jedino uz dodatak nepravog objekta u instrumentalu, koji im to značenje obezbeđuje, ali ih svejedno ne čini gramatički recipročnim:

(18) a. *Bojan i Iva su posvađali jedno drugo sa prijateljima*.

b. *Bojan je posvađao Ivu sa njenim prijateljima i Iva je posvađala Bojana sa njegovim prijateljima*.

Ovi jednostavni testovi dovoljni su da pokažu da se dekauzativni recipročni predikati ne mogu poistovetiti sa predikatima čija recipročnost je morfosintaksički izvedena. Predikati poput *izmešati se* ili *posvađati se* razlikuju se od predikata poput *gledati se* po tome što kod njih recipročnost potiče iz značenja, a rečca *se* je marker dekauzativnosti, dok je kod predikata tipa *gledati se* recipročno značenje izvedeno, i njegov nosilac je upravo rečca *se*. Međutim, nije slučajno ni to da se posebno česta klasifikacija dekauzativnih predikata među uzajamno-povratne zapaža u slučajevima poput *posvađati se* ili *ujediniti se*, koji obavezno imaju animatne učesnike. U narednom odeljku detaljnije govorimo o osobinama ovih predikata, kao i drugih dekauzativnih recipročnih predikata čije radnje mogu (ili moraju) imati animatne aktere, za koje smatramo da ih je primerenije označiti kao *auto*kauzativne, nego kao *de*kauzativne.

3. Dekauzativnost ili autokauzativnost?

Iako primeri dekauzativnih recipročnih predikata koje smo do sada naveli uglavnom opisuju radnje sa neanimatnim učesnicima, rečenice pod (17) i (18) pokazuju da postoje i predikati istog tipa koji dozvoljavaju (a neki čak i zahtevaju) upotrebu sa animatnim, pre svega ljudskim entitetima. Ponašanje još jednog takvog predikata ilustrujemo primerom (19).

(19) a. *Studenti raznih fakulteta su se udružili u protestu.*
b. *Protest je udružio studente raznih fakulteta.*

Ovakvi predikati posebno se često klasifikuju kao (gramatički) uzajamno-povratni.[12] Iz opisa njihovog ponašanja izloženog na kraju prethodnog odeljka jasno je da takva klasifikacija nije opravdana i da ih je ispravnije uvrstiti u istu grupu sa *izmešati se*, *stopiti se* i sličnim predikatima, bez obzira na razlike u animatnosti učesnika u recipročnoj radnji. Međutim, kada se ovako šire shvaćeni dekauzativni recipročni predikati jasno definišu kao zasebna grupa leksički recipročnih predikata, unutar njih se zapravo mogu uočiti dve podgrupe koje se međusobno razlikuju s obzirom na voljnost učesnika u glagolskoj radnji, odakle proističu i određena nepoklapanja u sintaksičkom ponašanju.

Naime, dok su subjekti nekih dekauzativnih recipročnih predikata pasivni trpioci radnje (v. primere 1b, 5a, 6b, 11a i 12), drugi predikati ovog tipa imaju animatne učesnike koji mogu biti voljni agensi (v. rečenice 17a i 19a). Osnovni sintaksički indikator voljnosti jeste to što, za razliku od oblika o kojima je bilo reči u odeljku 2.1, *ujediniti se*, *udružiti se* i njima srodni predikati mogu da se upotrebe sa namernom rečenicom (20), agentivnom priloškom odredbom za način (21) i priloškom odredbom za sredstvo (22). Jedini test u kome se ovi predikati poklapaju sa ostalim dekauzativnim oblicima jeste nemogućnost upotrebe agentivne odredbe (23).

(20) *Političari su se ujedinili da bi postigli bolji rezultat na izborima.*
(21) *Političari su se namerno ujedinili.*
(22) *Tajkuni su se povezali zajedničkim poslovima.*
(23) **Tajkuni su se povezali od strane političara.*

[12] Na primer, Ž. Stanojčić i Lj. Popović u ovoj grupi navode *sprijateljiti se* i *zbratimiti se* (2008: 109), a M. Stevanović *sprijateljiti se* i *združiti se* (1961/1962: 31).

Ove činjenice u potpunosti su u skladu sa zapažanjima iznetim u literaturi, prema kojima je upotreba agentivne odredbe jedini pravi test potpunog odsustva direktnog kauzatora, dok ostali testovi zapravo ukazuju na prisustvo ili odsustvo voljnog agensa (Schäfer, 2009: 646).[13] Drugim rečima, ispravnost rečenica (20)–(22) ukazuje na to da su subjekti dekauzativnih predikata u ovim slučajevima voljni agensi, odnosno na to da se u slučaju ovih predikata zapravo ne radi o *de*kauzativnosti (shvaćenoj kao odsustvo kauzativnosti), već o *auto*kauzativnosti, tj. o prenošenju uzročnog delovanja sa spoljašnjeg kauzatora na *samo*kauzatora. Dakle, iako radnja iskazana ovim predikatima nije izazvana spolja, ona ipak nije ni potpuno spontana, već do njenog odvijanja dovode sami subjekti.

Termin *autokauzativni* kao oznaku za predikate čiji akter sâm dovodi do promene u sopstvenom stanju među prvima uvodi E. Geniušienė (1987: 43). Ona u predikate ovog tipa svrstava pre svega glagole koji označavaju samouzrokovane pokrete tela (*pomeriti se*, *sagnuti se* i sl.), ali i ekvivalente srpskog *ujediniti se*, koje smatra autokauzativnim predikatima sa više subjekata (Geniušienė, 1987: 104, 345). Isti naziv se u kasnijoj literaturi i eksplicitno koristi kao oznaka za deo recipročnih predikata. Na primer, Knjazev (2007: 138) među autokauzativne predikate u ruskom klasifikuje *познакомится* 'upoznati se', izvedeno od kauzativnog *познакомить* 'upoznati (nekoga sa nekim)'.[14]

Jedno od važnih pitanja koje se nužno nameće u analizi ovih predikata jeste to da li je za njihovo određivanje značajnija animatnost ili voljnost učesnika u recipročnoj radnji. Naš stav može se nadovezati na ono što B. Stipčević (2007: 207) govori o predikatima iz grupe čiji su predstavnici *spojiti se* i *sjediniti se*: „тип ситуације може се означити и као процес којим су обухваћени неживи ентитети и који се одвија 'сам од себе' (уп. *Водоник се сјединио с кисеоником*), али и као (војна) акција која укључује хумане ентитете (уп. *Одред се спојио с остатком чете*)". Međutim, precizirali bismo da mi animatnost vidimo kao bitan faktor u izdvajanju autokauzativnih predikata, ali smatramo da je ona tek preduslov, i da veći značaj ima voljnost učesnika, budući da kod dekauzativnih predikata upravo ona izostaje. Tačnije, dekauzativna radnja koja se odvija spontano može imati i animatne učesnike (up. nerecipročno *Vesna se naljutila*). I za recipročne predikate na početku ovog odeljka

[13] Up. rečenice (ii)–(iv), u kojima je kauzator eksplicitno iskazan, a ipak su negramatične:

(ii) **Nesreća je ujedinila ljude da bi lakše opstali*.

(iii) **Nesreća je namerno ujedinila ljude*.

(iv) **Nesreća je ujedinila ljude siromaštvom*.

[14] J. Knjazev poseban status dodeljuje i tzv. *refleksivno kauzativnim* predikatima poput *venčati se*, čiji subjekat je ujedno inicijator i pacijens glagolske radnje, ali je priroda radnje takva da obavezno podrazumeva i spoljnog agensa (npr. matičara). Budući da je ovakvih predikata veoma malo, njima se ovde nećemo baviti.

izabrali smo formulaciju da učesnici „mogu biti voljni agensi“, budući da isti predikati, sa istim animatnim učesnicima, mogu izražavati i nevoljnu, odnosno spontanu radnju.

Drugim rečima, recipročni predikati koji su rezultat kauzativne alternacije nužno su dekauzativni (u užem smislu) ukoliko imaju neanimatne učesnike, a mogu biti i dekauzativni i autokauzativni ukoliko su njihovi učesnici živa bića, naročito humani entiteti. Da li će se u tom slučaju raditi o dekauzativnim ili autokauzativnim oblicima zavisi od voljnosti subjekta, a zaključak o prisustvu/odsustvu voljnosti najčešće se mora doneti na osnovu konteksta. Pored toga, pojedini predikati samim značenjem impliciraju određenu dozu agentivnosti i/ili pacijentivnosti, pa *ujediniti se* ili *udružiti se* u tipičnoj upotrebi zahtevaju veći stepen voljnosti od npr. *sprijateljiti se*, čiji subjekat često nosi semantičku ulogu doživljavača (24a). Međutim, kao što pokazuje primer (24b), i *sprijateljiti se* može biti upotrebljeno sa značenjem voljne radnje.

(24) a. *Aca i Filip su se sprijateljili još kao deca*.
b. *Aca i Filip su se sprijateljili da bi se lakše odbranili od siledžija u razredu*.

Potpuno precizna klasifikacija u ovom slučaju je teško ostvariva, odnosno radi se o predikatima koji mogu biti upotrebljeni na različite načine i za koje čak i u kontekstu može biti teško odrediti da li je u pitanju dekauzativna ili autokauzativna upotreba. Ova činjenica dodatno ukazuje na veliku međusobnu sličnost ta dva tipa recipročnih predikata, koji kao glavnu zajedničku osobinu imaju odsustvo spoljašnjeg kauzatora.

Međutim, treba istaći da su ovi predikati istovremeno slični i nekim drugim predikatskim tipovima. Tačnije, autokauzativni recipročni predikati su po prisustvu voljnog subjekta posebno bliski ostalim recipročnim predikatima (leksički recipročnim poput *svađati se*, i morfosintaksički recipročnim poput *gledati se*). Takođe se mogu povezati i sa nerecipročnim autokauzativnim predikatima poput *pomeriti se*. Dekauzativni recipročni predikati naročito su prema spontanosti odvijanja radnje bliski nerecipročnim dekauzativnim predikatima poput *razbiti se*. Dok je veza sa drugim recipročnim predikatima dobro poznata i opisana, čini se da ostale veze još uvek nisu dobile dovoljno pažnje. Stoga se u narednom odeljku okrećemo upravo njima, i to stavljajući naglasak na italijanski jezik.

4. Refleksivna komponenta dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata

Osobine nekih dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata ukazuju na to da su oni bliski i sa refleksivnim predikatima.[15] Tačnije, ovi predikati predstavljaju deo spone između recipročnih i refleksivnih predikata, a u nekim jezicima čak imaju i mogućnost upotrebe koja je neosporno bliža refleksivnoj nego recipročnoj.

U literaturi postoje brojni pokušaji da se u jezicima koji imaju polisemične povratne markere (u koje spada i *se* u srpskom) različite upotrebe tih markera međusobno povežu. Veoma često se to čini postuliranjem semantičkog medija (eng. *middle voice*), koji obuhvata različite glagolske oblike u kojima je subjekat zahvaćen glagolskom radnjom, slično objektu prelaznih glagola. Neizostavni deo ovako koncipiranog medija predstavljaju refleksivni i recipročni predikati. Tako S. Kemmer (1993) smatra da domen medija čine „prirodno" refleksivni (*obući se*, *obrijati se*) i recipročni predikati (*grliti se*, *ljubiti se*), kao i niz srodnih tipova, npr. predikati koji označavaju kretanje (*sagnuti se*, *baciti se*), emocije (*ljutiti se*), složene kognitivne radnje (*sećati se*), radnje koje se odvijaju spontano (*naduti se*), i sl. Međutim, ova autorka, kao ni brojni autori posle nje, u okviru medija ne navodi dekauzativne niti autokauzativne recipročne predikate.[16] Jedna od retkih analiza u kojoj se predikati poput *ujediniti se* povezuju sa refleksivnošću, tačnije posmatraju se kao refleksivno-autokauzativni, jeste već pomenuta Geniušienė (1987).

U ovom radu delimično se oslanjamo na stav E. Geniušienė i smatramo da se dekauzativni i autokauzativni recipročni predikati mogu, pa i moraju dovesti u vezu sa refleksivnim, tj. nerecipročnim dekauzativnim i autokauzativnim predikatima. Pojava kojom se detaljnije bavimo, a koja ukazuje na ovu vezu, jeste rekcija dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata, odnosno jednog dela ovih predikata, u italijanskom jeziku.

U odeljku 2.2 istakli smo da je jedna od glavnih odlika (šire shvaćenih) dekauzativnih recipročnih predikata koja potiče iz njihove recipročne komponente mogućnost upotrebe u konstrukciji sa recipročnom dopunom u instrumentalu (ili genitivu).[17] Tu odliku ovi predikati dele sa ostalim leksički recipročnim predikatima (u srpskom: *svađati se*, *prepirati se*, *rastati se* i sl.), kao i sa nekim predikatima koji predstavljaju granične slučajeve između leksički i morfosintaksički recipročnih predikata, odnosno koji su izvedeni od prelaznih glagola (*grliti se*, *ljubiti se*). Međutim, dok je za druge leksički recipročne glagole

[15] Termin *refleksivni* ovde ne koristimo u isključivom značenju „prave povratnosti", već njime označavamo i nerecipročne parnjake oblika koji su tema ovog rada.

[16] O kategoriji autokauzativnih predikata govori npr. K. de Schepper (2010), ali on među njih zapravo uvrštava inherentno, odnosno „prirodno" refleksivne i recipročne predikate.

[17] Status genitivne dopune je tema koja takođe zaslužuje detaljnije proučavanje. Za potrebe ovog rada usvajamo stav da je on paralelan statusu instrumentalne recipročne dopune (v. odeljak 2.2; up. i Ивић 2005/1954: 171–173).

karakteristična mogućnost upotrebe samo sa dopunom u instrumentalu ili genitivu, kod nekih dekauzativnih i autokauzativnih predikata javlja se i mogućnost drugačije upotrebe, koja pre upućuje na refleksivni nego na recipročni status. Budući da u srpskom jeziku takvi slučajevi ne postoje, osvrnućemo se na nekoliko primera iz italijanskog, jezika koji jasnije ukazuje na blisku vezu i granični status između recipročnosti i refleksivnosti. Rečenice (25)–(28) ilustruju rekcije italijanskih dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata.

(25) a. *Il vino si è mischiato* ***con*** *l'acqua*. 'Vino se pomešalo sa vodom.'
b. *Il vino si è mischiato* ***a****ll'acqua*. 'Vino se pomešalo sa vodom.'

(26) a. *Gli studenti si sono uniti* ***con*** *gli operai*. 'Studenti su se udružili sa radnicima.'
b. *Gli studenti si sono uniti* ***a****gli operai nella protesta contro il Governo*. 'Studenti su se pridružili radnicima u protestu protiv Vlade.'

(27) a. *Marco si è affratellato* ***con*** */* ***a*** *Nicola.* 'Marko se zbratimio sa Nikolom.'
b. *Enrico VIII si è apparentato* ***con*** *la /* ***a****lla dinastia d'Aragona.* 'Henri VIII se orodio sa aragonskom dinastijom.'

(28) a. *Mario si è consociato* ***con*** */* ***a*** *Luca*. 'Mario se udružio sa Lukom.'
b. *Il nuovo partito si è coalizzato* ***con*** *i /* ***a****i comunisti*. 'Nova stranka sklopila je koaliciju sa komunistima.'

Kao što se može videti iz navedenih primera, u italijanskom jeziku je kod određenih glagola moguće zameniti predlog instrumentalnog značenja *con* 'sa' predlogom *a*, koji označava dativsku rekciju i uvodi indirektni objekat.[18] U nekim slučajevima ova dva predloga su ravnopravna, odnosno glagol uz njih ima isto značenje (25), dok se u drugim slučajevima značenje delimično menja (26), pri čemu to što se izmena dešava upravo u pravcu refleksivne upotrebe sa indirektnim objektom dodatno potvrđuje našu pretpostavku. Takođe, iako se na prvi pogled može učiniti da je mogućnost upotrebe predloga *a* posebno raširena među glagolima koji su izvedeni putem srodnog prefiksa *a-* (27, takođe *accoppiarsi* 'spariti se, spojiti se', *agglutinarsi* 'slepiti se, srasti', *allearsi* 'udružiti se, sklopiti savez' i dr.), ona nikako nije ograničena na njih i javlja se čak i kod predikata izvedenih prefiksom *con-* (28,

[18] Ovde ne govorimo o predikatima koji se javljaju sa predlogom *da* 'od', čije ponašanje je analogno odgovarajućim predikatima u srpskom (v. odeljak 2.1, kao i napomenu 17).

takođe *conglutinarsi* ’slepiti se, srasti’, *connettersi* ’povezati se, spojiti se’, *coordinarsi* ’uskladiti se, koordinirati se’ i dr.; up. i Cordin & Lo Duca, 1996: 29).

Kao što je već rečeno u napomeni 10, analiza upotrebe sa predlogom *a* (*to* u engleskom) kao recipročne može se smatrati problematičnom. Naime, definicije recipročnosti zasnivaju se na ideji simetričnosti dveju ili više radnji (v. Пипер, 1986; Kemmer, 1993; Cordin & Lo Duca, 1996; Nedjalkov, 2007; Dimitriadis, 2008), odnosno na pretpostavci da u recipročnoj radnji učesnici stoje u jednakom odnosu jedan prema drugom i imaju jednake uloge, tj. učestvuju na jednak način.[19] Dok ovo jeste slučaj u rečenicama sa *con*, rečenice sa *a* podrazumevaju veću orijentisanost ka jednom od učesnika kao subjektu radnje, dok je drugi učesnik indirektni objekat. Ovakvu analizu dodatno potvrđuje i primer (29).

(29) a. *Questo vino si abbina* ***a*** */* ***con*** *piatti salati e dolci*. ’Ovo vino dobro ide i uz slana i uz slatka jela.’

b. *I gusti vaniglia e cioccolato si abbinano bene insieme*. ’Vanila i čokolada dobro idu zajedno.’

Ovaj primer pokazuje da se neki od dekauzativnih predikata koji se mogu koristiti sa oba predloga retko javljaju u recipročnom obliku u kome su oba učesnika u glagolskoj radnji iskazana u okviru subjekta. Tačnije, uz *abbinarsi* ’povezati se, spojiti se, slagati se, ići (uz)’ u takvoj upotrebi često se dodaje prilog *insieme* ’zajedno’, kao eksplicitni marker recipročnosti. Ovakva upotreba potencijalno ukazuje na (postupno) potpuno pomeranje ka nerecipročnoj upotrebi sa indirektnim objektom.

Iz prethodnih primera može se primetiti i da svi predikati koji dozvoljavaju upotrebu oba predloga izražavaju neku vrstu kretanja (doslovnog ili figurativnog) koje za rezultat ima spajanje dva entiteta. Komponenta kretanja dodatno povezuje ove predikate sa nerecipročnim autokauzativnim predikatima poput već spomenutih *pomeriti se* (it. *muoversi*, *spostarsi*), *sagnuti se* (*chinarsi*) i sl. Autokauzativni predikati koji označavaju interakciju bez kretanja javljaju se samo sa *con*.[20] Pod (30) dajemo primer za ovaj tip.

---

[19] Misli se na simetričnost i jednakost u što većoj mogućoj meri, budući da je postojanje apsolutne simetričnosti i jednakosti učešća diskutabilno (v. Knjazev, 2007: 141). Drugim rečima, između učesnika u recipročnoj radnji mogu postojati manje razlike u pogledu agentivnosti, inicijative i značaja (Dimitriadis, 2008: 398), ali ne i potpuna asimetričnost.

[20] Čak i za neke predikate koji izražavaju kretanje karakteristično je da se u nekim kontekstima, pre svega u pridevskoj upotrebi, javljaju samo sa predlogom *con*, iako je u nepridevskoj upotrebi predlog *a* jednako prihvatljiv (premda manje učestao). To pokazuje primer (vi); međutim, treba napomenuti da isto ne važi za sve predikate; up. primer (vii).

(vi) a. *Luigi è imparentato* ***con*** */ ?****a*** *persone importanti.* ’Luiđi je u rodu sa važnim ljudima.’

(30) *Sara si è riconciliata* ***con*** *la / ****a****lla sua migliore amica.* ’Sara se pomirila sa svojom najboljom drugaricom.’

Veći broj predikata koji spadaju u opisane tipove navodimo u Prilogu.

5. Zaključak

Iz prikazanih činjenica može se zaključiti (1) da se dekauzativni (u širem smislu) recipročni predikati razlikuju od morfosintaksički recipročnih predikata, usled čega ih ne treba klasifikovati zajedno sa njima; (2) da postoji potreba za odvajanjem autokauzativnih predikata od predikata koji su dekauzativni u užem smislu, budući da jedni imaju voljne, a drugi nevoljne učesnike, što se odražava i na njihovo sintaksičko ponašanje; (3) da neki dekauzativni i autokauzativni recipročni predikati mogu biti ostvareni i kao nerecipročni.

Iako su podaci koji su u osnovi druge i treće tvrdnje proizvod preliminarne analize i konačni zaključci se ne mogu doneti bez detaljnijeg istraživanja, između ostalog i kvantitativne prirode, čini nam se da već i početna saznanja ukazuju na potrebu delimično odvojenog opisa dekauzativnih (u užem smislu) i autokauzativnih predikata, kao i na potrebu definisanja barem nekih dekauzativnih i autokauzativnih recipročnih predikata kao bliskih refleksivnim predikatima. Takođe, iako se u potonjem slučaju radi o bliskosti koja je u italijanskom jeziku uočljivija nego u srpskom, smatramo da ova pojava zapravo ima univerzalni karakter. Naravno, to takođe treba da potvrde dodatna buduća ispitivanja.

CITIRANA LITERATURA

Ивић, М. (1961/1962). Један проблем словенске синтагматике осветљен трансформационим методом (граматичка улога морфеме *се* у српскохрватском језику). *Јужнословенски филолог*, *XXV*, 137–151.

Ивић, М. (2005/1954). *Значења српскохрватског инструментала и њихов развој*. Београд: САНУ, Београдска књига и Институт за српски језик САНУ.

---

b. *Luigi si è imparentato* ***con*** */* ***a*** *persone importanti.* ’Luiđi se orodio sa važnim ljudima.’

(vii) *Il fumo era mescolato* ***con*** *l’ /* ***a****ll’odore del cibo*. ’Dim je bio izmešan sa mirisom hrane.’

Пипер, П. (1984/1985). *Pronomina reflexiva* у српскохрватском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, *XXVII-XXVIII*, 633–639.

Пипер, П. (1986). Реципрочност и рефлексивност у словенским језицима. *Јужнословенски филолог*, *XLII*, 9–20.

Поповић, Љ. (2003). Хетерофункционална координација. *Књижевност и језик*, *50*, 1–54.

Станојчић, Ж. и Поповић, Љ. (2008). *Граматика српског језика*. 11. издање. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Стевановић, М. (1961/1962). Проблеми глаголског рода и повратни глаголи у српском језику. *Јужнословенски филолог*, *XXV*, 1–47.

Стевановић, М. (1989). *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевно-језичка норма. II Синтакса*. 4. издање. Београд: Научна књига.

Стипчевић, Б. (2007). *Глаголи с рекцијском допуном у инструменталу без предлога и с предлогом* с(а) (необјављен магистарски рад). Филолошки факултет, Београд.

*

Cennamo, M., i Jezek, E. (2009). The anticausative alternation in Italian: constraints and Variation. Rad izložen na skupu *Verb Typologies Revisited: A Cross-Linguistic Reflection on Verbs and Verb Classes*. Gent, Belgija. 5–7 februar 2009.

Centineo, G. (1995). The distribution of *si* in Italian transitive/inchoative pairs. In M. Simons i T. Galloway (eds.), *Proceedings from Semantics and Linguistic Theory V* (pp. 54–71). Ithaca, NY: Cornell University.

Chierchia, G. (2004/1989). A semantics for unaccusatives and its syntactic consequences. In A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou i M. Everaert (eds.), *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface* (pp. 22–59). Oxford: Oxford University Press.

Cordin, P., i Lo Duca, M. G. (1996). Configurazioni argomentali: analisi dei verbi ’reciproci’ in italiano. In P. Blumenthal, G. Rovere i C. Schwarze (eds.), *Lexikalische Analyse romanischer Sprachen* (pp. 23–32). Tübingen: Niemeyer.

De Schepper, K. (2010). The space between one and two. Transitives, intransitives, and the middle voice. In P. Brandt i M. García García (eds.), *Transitivity: Form, Meaning, Acquisition, and Processing* (pp. 191–208). Amsterdam: John Benjamins.

Dimitriadis, A. (2008). Irreducible symmetry in reciprocal constructions. In E. König i V. Gast (eds.), *Reciprocals and Reflexives: Theoretical and Typological Explorations* (pp. 375–409). Berlin: Mouton de Gruyter.

Geniušienė, E. (1987). *The Typology of Reflexives*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Haspelmath, M. (1993). More on the typology of inchoative/causative verb alternations. In B. Comrie i M. Polinsky (eds.), *Causatives and Transitivity* (pp. 87–120). Amsterdam: John Benjamins.

Haspelmath, M. (2007). Further remarks on reciprocal constructions. In V. Nedjalkov (ed.), *Reciprocal Constructions* (pp. 2087–2115). Amsterdam: John Benjamins.

Kemmer, S. (1993). *The Middle Voice*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Knjazev, J. P. (2007). Lexical reciprocals as a means of expressing reciprocal situations. In V. Nedjalkov (ed.), *Reciprocal Constructions* (pp. 115–146). Amsterdam: John Benjamins.

Labelle, M. (1992). Change of state and valency. *Journal of Linguistics*, *28*, 375–414.

Levin, B. (1993). *English Verb Classes and Alternations*. Chicago: University of Chicago Press.

Levin, B., i Rappaport Hovav, M. (1994). A preliminary analysis of causative verbs in English. *Lingua*, *92*, 35–77.

Miličević, M. (2009). Problemi klasifikacije povratnih oblika u italijanskom jeziku i njihove pedagoške implikacije. *Anali Filološkog fakulteta*, *21*, 277–310.

Moskovljević Popović, J. (2007). *Ogledi o glagolskoj potkategorizaciji*. Beograd: Čigoja štampa.

Mrazović, P. (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance*. 2. izdanje. Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Nedjalkov, V. (2007). Overview of the research. Definitions of terms, framework, and related issues. In V. Nedjalkov (ed.), *Reciprocal Constructions* (pp. 3–114). Amsterdam: John Benjamins.

Schäfer, F. (2009). The causative alternation. *Language and Linguistics Compass*, *3*, 641–681.

Siloni, T. (2008). The syntax of reciprocal verbs: An overview. In E. König i V. Gast (eds.), *Reciprocals and Reflexives: Theoretical and Typological Explorations* (pp. 452–498). Berlin: Mouton de Gruyter.

IZVORI

РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI. Нови Сад (– Загреб): Матица српска (– Матица хрватска), 1967–1976.

*

DMP: *Dizionario Online De Mauro Paravia*. http://old.demauroparavia.it/index.php. [Poslednji pristup: januar 2009]

GAR: *Garzanti Dizionario di Italiano on line*. http://garzantilinguistica.sapere.it/. [Poslednji pristup: jun 2011]

ZIN: Zingarelli, Nicola. (1996). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. 12. izdanje. Bologna: Zanichelli.

Maja Miličević & Dragana Radojević

Summary

DECAUSATIVE AND AUTOCAUSATIVE RECIPROCAL PREDICATES IN SERBIAN AND ITALIAN

This paper deals with predicates that participate in the causative alternation, while also having a reciprocal meaning (in Serbian: *Slikar je izmešao plavu i žutu boju* 'The painter mixed blue and yellow' – *Plava i žuta boja su se izmešale* 'Blue and yellow mixed' – *Plava boja se izmešala sa žutom* 'Blue mixed with yellow'). The emphasis is placed on their intransitive, i.e. decausative variant, marked by the presence of a reflexive clitic in both Serbian and Italian. We single out the properties of these predicates that derive from their decausative status, as well as those resulting from reciprocity. Special attention is given to a subgroup of predicates having animate participants (*udružiti se* 'join forces', *ujediniti se* 'unite', and similar), and it is concluded that, when they express a volitional action, these predicates are better described as *auto*causative. Lastly, an analysis of Italian decausative and autocausative predicates is reported that points to a new dimension in the link between reciprocal and reflexive predicates.

Prilog: Liste dekauzativnih i autokauzativnih predikata u srpskom i italijanskom jeziku[†]

Srpski	*bratimiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *integrisati se* [s(a)+NP_{Ins}], *izjednačiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *izmešati se* [s(a)+NP_{Ins}], *izravnati se* [s(a)+NP_{Ins}], *mešati se* [s(a)+NP_{Ins}], *odvojiti se* [od+NP_{Gen}], *oroditi se* [s(a)+NP_{Ins}], *pomešati se* [s(a)+NP_{Ins}], *pomiriti se* [s(a)+NP_{Ins}], *posestriti se* [s(a)+NP_{Ins}], *posvađati se* [s(a)+NP_{Ins}], *povezati se* [s(a)+NP_{Ins}], *rastaviti se* [s(a)+NP_{Ins}, od+NP_{Gen}], *razdvojiti se* [s(a)+NP_{Ins}, od+NP_{Gen}], *saobraziti se* [s(a)+NP_{Ins}], *sastaviti se* [s(a)+NP_{Ins}], *sjediniti se* [s(a)+NP_{Ins}], *slepiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *spariti se* [s(a)+NP_{Ins}], *spojiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *sprijateljiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *stopiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *udružiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *ujediniti se* [s(a)+NP_{Ins}], *ukrstiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *upariti se* [s(a)+NP_{Ins}], *upoznati se* [s(a)+NP_{Ins}], *uskladiti se* [s(a)+NP_{Ins}], *zavaditi se* [s(a)+NP_{Ins}] i dr.
Italijanski	*abbinarsi* [a, con] ’povezati se, spojiti se, spariti se, ići (uz)’, *accoppiarsi* [a, con] ’spariti se, spojiti se’, *affratellarsi* [a, con] ’pobratimiti se, zbratimiti se’, *agglutinarsi* [a, con] ’slepiti se, srasti’, *aggregarsi* [a, con] ’udružiti se, sjediniti se, pridružiti se’, *allearsi* [a, con] ’udružiti se, sklopiti savez’, *apparentarsi* [a, con] ’sroditi se, oroditi se’, *associarsi* [a, con] ’udružiti se’, *coalizzarsi* [a, con] ’udružiti se, sklopiti koaliciju’, *collegarsi* [a, con] ’povezati se’, *conciliarsi* [con] ’pomiriti se, usaglasiti se’, *congiungersi* [a, con] ’sastaviti se, spojiti se, povezati se’, *conglutinarsi* [a, con] ’slepiti se, srasti’, *connettersi* [a, con] ’povezati se, spojiti se’, *consociarsi* [a, con] ’združiti se, udružiti se’, *coordinarsi* [a, con] ’uskladiti se, koordinirati se’, *disgiungersi* [da] ’odvojiti se, razdvojiti se’, *disunirsi* [da] ’razjediniti se, razdvojiti se’, *dividersi* [da] ’podeliti se, razdvojiti se’, *imparentarsi* [a, con] ’oroditi se, sroditi se’, *inimicarsi* [a, con] ’zavaditi se, posvađati se’, *mescolarsi* [a, con] ’mešati se, izmešati se, pomešati se’, *mischiarsi* [a, con] ’mešati se, izmešati se, pomešati se’, *pacificarsi* [con] ’pomiriti se’, *riconciliarsi* [con] ’(ponovo) se pomiriti, izmiriti’, *scollegarsi* [da] ’rastaviti se, razdvojiti se’, *separarsi* [da] ’razdvojiti se, rastaviti se’, *sintonizzarsi* [a, con] ’uskladiti se, usaglasiti se’, *unificarsi* [a, con] ’ujediniti se, ujednačiti se’, *unirsi* [a, con] ’sjediniti se, ujediniti se, združiti se, spojiti se,

Liste nisu iscrpne. Kao glavni izvori u njihovom sastavljanju korištena su sledeća dela: za srpski jezik – Moskovljević Popović (2007), Стипчевић (2007), PMC; za italijanski jezik – Cordin & Lo Duca (1996), DMP, GAR, ZIN. Nisu navođene arhaične i druge nestandardne upotrebe predloga.

	sastaviti se, pridružiti se’ i dr.